8. História starozákonného textu

V dobe pred babylonským zajatím sa posvätné texty zapisovali na papyruse - materiály, vyrábanom z listov nílskej trstiny. Na potvrdenie toho máme rozličné svedectvá. Po prvé - na to, aby potopili vo vodách Eufratu v Jer 51, 63 spomínanú knihu, priväzujú k nej kameň. To je možné len vtedy, keď bol text napísaný na papyruse, pretože zvitok z kože by sa potopil sám. Po druhé - zvitok Jeremiášových proroctiev zhorel v ohni úplne ľahko (Jer 36, 23). Po tretie - v Ez 2, 10 spomenutý zvitok bol popísaný obojstranne, čo bolo vlastné iba papyrusovým zvitkom. Po štvrté - z celej doby pred zajatím sa do dnešných čias zachoval len jeden úryvok z Písma: v roku 1979 boli pri archeologických vykopávkach v Ketef-Ginnone nájdené iba dve strieborné platne zo 7. - 6. storočia do Christa, na ktorých bol text kňazského požehnania (pozri 4M 6, 24-26). Tento nízky počet mohol byť podmienený práve použitím papyrusu pri zapisovaní ostatných textov, keďže papyrus je materiál netrvácny, obzvlášť v klimatických podmienkach Svätej zeme, ktorá je známa skorými i neskorými dažďami (5M 11, 14). Po piate - slovo, označujúce v biblickom jazyku odstránenie textu, poukazuje priamo na jeho zmývanie, zotieranie (z papyrusu; z kožených zvitkov sa text zoškraboval). Po šieste - zachované pečate dobabylonského obdobia majú na rubovej strane jasný papyrusový odtlačok.

Neskôr, v období po babylonskom zajatí, sa posvätné texty zapisovali na pergamen, čo je osobite opracovaná koža čistých zvierat. Text sa zapisoval na jednu stranu v podobe stĺpca a celý zvitok sa skrúcal na valček.

Vtedy, po babylonskom zajatí, bolo fenické (starohebrejské) písmo zamenené štvorcovým babylonským písmom. Staré písmo vtedy nazývali „hebrejským“ alebo „roztrhaným“ (rozbitým, nesúmerným) a nové písmo nazývali „asýrskym“ alebo „štvorcovým“. Do používania bolo nové písmo zavedené postupne, posvätné texty sa ešte dlhú dobu písali starým hebrejským písmom. O tom svedčí ten fakt, že rozdielnosť v čítaní vlastných podstatných mien v pobabylonských knihách mohla vzniknúť pri zámene (pomýlení si) písmenových znakov, vzhľadom podobných iba

v starohebrejskom písme. Rozdielnosť čítania, ktorá sa nachádza v Septuaginte (pozri kap. 10 - o prekladoch) mohla vzniknúť pri zámene písmen, zhodných v štvorcovom písme. To svedčí o tom, že až v 3. - 2. storočí pred Christom prešlo písanie posvätných textov k použitiu štvorcového písma. Vzťah Židov pobabylonského obdobia k svojim dvom písmam (abecedám) ako posvätnému a bežnému (civilnému) ilustrujú kumránske nálezy. V najskorších (najskôr napísaných, najstarších) kumránskych zvitkoch sa starohebrejské písmo používalo na zápis posvätných textov a nové asýrske písmo na zápis svetských textov. V najneskorších (najneskôr napísaných, najmladších) rukopisoch Písma, ktoré boli napísané asýrskym typom písma, t. j. štvorcovým, štvorhláskové Božie meno sa aj tak vždy písalo starohebrejským fenickým typom písma (JHWH).

Ďalšou osobitosťou dobabylonských textov bolo to, že sa písomne zapisovali iba spoluhlásky, čo kvôli osobitostiam, ktoré boli vlastné severozápadnej vetve semitských jazykov, dávalo možnosť pochopenia textu, keďže bol zapísaný živým jazykom.

V pobabylonskej dobe, keď sa hovorovým jazykom Židov stal aramejský jazyk, sa správnosť čítania podchycovala pomocou zápisu aj polosamohlások. Vtedy sa objavila prax vpisovania nad písmená tzv. akcentov, ktoré nachádzame v Samaritánskom Pentateuchu. Čím starobylejší text, tým viac neúplných slov (iba spoluhlásky), čo odráža dávnu epochu, keď nebolo potrebné rozšíriť slová (samohláskami a pod.) zapísanej živej reči. Porovnávané tablice „úplných“ a „neúplných“ textov potvrdzujú tradíciu starozákonného spoločenstva spásy v postupnom a dôslednom písaní kníh Starého Zákona. Zavedenie „úplných“ textov neodstránilo vždy rozdielnosť čítania a chápania slov, čo je vážne najmä vtedy, keď rozličné čítanie a chápanie zmenilo význam zapísaného textu (pozri napr.: 1M 26, 23; 33, 18; Iz 2, 12; 9, 7; 56, 11; Jer 1, 1; Oz 11, 10; 13, 3; Am 3, 11; 4, 12-13; 8, 12; Mich 5, 3; 7, 12; Sof 3, 8).

Takéto rozdielne čítanie a chápanie viedlo často k sporom. Príklad takejto diskusie sa nachádza v talmudskom traktáte Sanhedrin, v ktorom sa opisuje spor dvoch škôl Hillela a Šammaja o tom, ako správne čítať 2M 23, 19: *nevar kozľa v mlieku jeho matky* alebo *v tuku jeho matky*. Vyriešenie tejto otázky v prospech prvého variantu priviedlo k vytvoreniu celého systému rituálnych židovských predpisov o nemožnosti spojenia mliečnej a mäsovej kuchyne.

V poslednej dobe boli kvôli posilneniu správneho čítania a chápania zapísaného posvätného textu, ktoré by zodpovedalo predstavám a exegetickým názorom prepisovateľov, vytvorené dva rozličné systémy tzv. punktuácie - palestínska a babylonská. Obe boli neskôr vytlačené prepracovanejšou tiberijskou punktuáciou (nekudot). Svoj názov tento dnes všeobecne prijatý systém dostal od galilejského mesta Tiberias, kde v 10. storočí žila dynastia mazoretov - ben Ašerov, ktorá dala tomuto systému konečnú podobu (mazoretská punktuácia).